

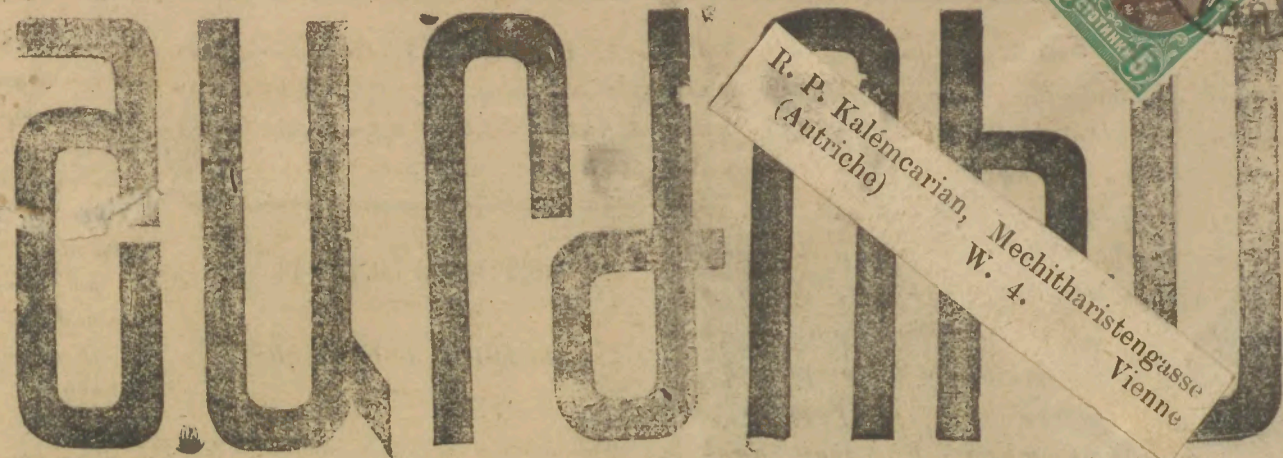
ՎՍՏԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Պոչխարիոյ համար	12
Տարեկան	6
Կցումնեայ	6
Սրբապատկանի համար տարեկան	15
Կցումնեայ	8

Ամերիկայի համար	3
Տարեկան	3
Կցումնեայ	4.50

Մանուցման տարի սուս
 չին երեսին համար 10 ս.
 իսկ չորսին երեսին հա-
 մար 20 սանիթի կ. երե-
 ձև անցի անգլալեհերու
 համար 20 Օ/Ր զեղչ կրլ

Վաստայի համար մի րոպե 10 սանիթի

Նամակ եւ գրամ ղ կ'ը
 Խմբագրութեան հաս-
 ցեին

Редакция на вѣстникъ
 „Шаржумъ“
 Варна

Redaction du journal
 „Charjoum“
 Varna (Bulgarie)

Արժույթի համար
 ձեռք
 X 20 ՍԱՆԹԻՄ X
 Պոչխարիոյ համար
 ձեռք
 X 15 ՍԱՆԹԻՄ X

ՆՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱԻՆ. ԲԱՂՄԱՍԱՆ ԵՒ ԳՐԱՎԱՆ

ԿՐ ԶՐ ՏՐՄԱՆՈՒԹ ԶՈՐԵՔՆԱԲԻՆ ԵՒ ՇՅԱԼԹ ՕՐԵՐԸ

Գրութիւնք եւ չին տրուի

ՉՈՐԵՔՆԱԲԻՆ ԵՒ ԲԱՂՄԱՍԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԲԱՏՆԵՒԵՐ ՊԵՏԷ Է ԿԱՆՈՒԿ ՎՃԱՐԷ

ԴԵՊԻ ԵՐԿԻՐ

Երբ այսօր հայկական ազատ
 վարչարարի իրականանալիք
 հեռանկարի հաստատումը, արշա-
 լոյսային պայծառութեամբ մեր
 հոգիները կը գիտնոյցնէ. և մեր
 սրտերը սրբապատկան սարսուռներով
 լեցուն. ընդ վզուով անտական
 շնչերով շղթայազերծուած օրհ-
 ներգը կը վարենք, յիշենք ան-
 գամ մը այն քովերը. որոնց եր-
 կաթնը ըն բազուկներն են, որ այդ
 հեռանկարը երազանքի և մութի
 հորիզոններէն կը կորցնեն, որոնց
 գէպի արեւը բարձրացուցած
 սուրբն է, որ մեր հոգիները
 պայծառութեամբ կողոպտին, և
 որոնց յաղթանակին գիտակից
 կուտի ազգակն է, որ մեր սըր-
 տերը երկիւ կուտայ:

Սպիտակ յովազներու և կար-
 միր ցուլերու խումբեր, իրենց
 անընկճելի և առիծակամք Լե-
 ոսջորդներով՝ սարսուռ սպ-
 րած մայրերու կողիւրէն մտաւոր-
 ութեամբ, ստիպութեամբ դառնութիւ-
 նը մայրական կաթին հետ ծծած
 այդ քովերը, մեր վարչարարի
 այդ պայծառ սուրբերը, արիւնի
 հորիզոններուն վրայ ծառայած
 հրացաններու և ռումբերու որոտ
 ներով Հային մարդկային իրա-
 տունքները կը պահանջեն. և
 մինչդեռ հեռաւոր քաղաքա-
 կիրթ արեւմուտքը, Հայաստանի
 բարձունքներէն հասնող վառօդի
 և տինամիտի պատգամներէն
 սթափած՝ ազատութեան անունով
 կառող ժողովուրդին համար՝ հա-
 մակրական ամենափայլուն ցոյ-
 ցեր սարգելով, իր եզրարական
 աջակցութիւնը կը խոստանայ
 պատուաւոր խօսքով, մինչդեռ
 արիւնդ Հայաստանի հետ անմի-
 ջական կապ չունեցող երկրօթ-
 կամ ու վճռական կողկասահայր
 իր կորիւնները կուզարկէ յովազ-
 ներուն ու ցուլերուն մօտ, ազատ
 հեռուներն ազատանած հայաս-
 տանցի հայը սակայն, գրեթէ
 իր ամբողջութեամբ, անտար-
 թեր կը մնայ իր իսկ հոգին ու

ջուրին համար վճարական և մա-
 նաւանդ անհաստատ ճակատա-
 մարտ միտք հերոսներուն առաջ:
 Մինչդեռ բուն մը կուտողները
 Հայաստանէն բացակայած հայի
 բազուկները կը քնտրեն այս ճրգ-
 նակուն մաքառութեան ցորեկ-
 նութուն, հայաստանցի փայտա-
 կանը անոնց իր աննշան դրամա-
 կան օգնութեան հետ լաւագոյն
 իղձերն ու ցանկութիւնները
 միայն կը զրկէ. Մինչդեռ հա-
 յաստանցի հայի տածած այն խո-
 րունկ ու տաք սէրը գէպի իր
 քարուքանդ եղած սրբազան հայ-
 րենիքը, այն նուիրական յիշա-
 տակներն ու յաւիտեանական կա-
 պերը, որոնք հակառակ իր բիւ-
 ռաւոր միտքներով հեռացումին
 զինքը անխզելիօրէն կը կապեն
 հայրենիքին, անոր հոգին ու
 ջուրին հետ, ներկայի հակա-
 ուակը ցոյց պէտք է տար իսպա-
 ուէր, որ արտասահմանի հա-
 յաստանցի հայրը, հայ ազա-
 տագրութեան այդ երկուցի ի-
 րիկուններուն, կատաղի վրէժի
 կոհակներ կազմած աշխարհի ա-
 մէն հոգմբէն անձնորացութեան
 մարտաշարակը փոխորկելով՝
 ներս, գէպի երկիր խումբէին
 թափով, բռնակալութեան փը-
 լուզումի մօտ երկոյ պատնէշնե-
 րու և պարիսպներու հիմերը
 կրծէրու:

Կըստասուէր, որ գէպի այն
 երկիրը, որտեղէն հայաստանցի
 հայը արտասուքն աչքերուն՝ ար-
 իւններն ու սոխիւրները կորելով,
 իր ետեւէն դեռ երկար կրկ
 նուող ընտանիքի սրտառուչ պա-
 զատանքներն ու յուսահատական
 ճիշերը կամայ թէ ակամայ ան-
 ուշադիր թողնելով գրեթէ փա-
 խաւ, վերադարձի ու մզին հո-
 սանք մը ստեղծուէր: Բայց դժ-
 բաղդաբար իրականութիւնը հա-
 կառակը կապացուցանէ. Այսօր,
 երբ ամէն ժամանակէ աւելի հը-
 պարն է հայը, երբ հայկական
 ազատ ուստաններու կառուցման
 հաստատուն հիմքերն են գրուած
 առիւծեպէն բազուկներով և շա-
 զախուած Սերորներու, Բարկէն

Սիւնիներու, Պիտոններու, Արամ-
 եաններու և հարիւրաւոր ուրիշ
 մեծ ու փոքր հերոսներու աստ-
 ուածային արիւնով, այդ ազա-
 տաններու բանուորները հա-
 մակրութիւններ ու ցանկութիւն-
 ներ չէ որ կը հայցեն, այլ բա-
 զուկներ, բազուկներ և բազուկ-
 ներ:

Հայաստանցի Հայր, իր այն-
 քան սայուսն պանտախութեան
 մէջ, միթէ դեռ չը հասկցաւ,
 որ այս փուշ աշխարհի մէջ ամե-
 նէն երջանիկ բանն է ազատ քա-
 ղաքացի լինելը: Հայաստանցի
 հայը, որ շատ չնչին բացառու-
 թեամբ հալածանքի ու զրկանքի
 մէջ է որ նոյնիսկ ազատ եր-
 կիրներու մէջ դատապարտուած
 է նստին իր ապրուստն հայթա-
 թիւր, միթէ՞ դեռ չը հաստար
 հայկական ազատ վարչարարին,
 որ հայրենի արեւին տակ պիտի
 ազազովէ բոլոր Հայերու ազատ
 աշխատանքը, բարօրութիւնն ու
 ապագան, Բոց չէ՞ որ հայկա-
 կան այդ ազատ վարչարարը,
 շնորհիւ ժամանակակից քաղա-
 քական ղէպերու և բարդու-
 թիւններու, այլևս երազանք
 ըլլալէ դադարած՝ առագաստի
 ծիրանիները կը հագնի, միջ-
 բունին ապոցո՞յցը կուզեն, թոյ
 հետաքրքրուին իրականութեան
 ձայներով, և անտարակոյս այդ
 ձայները անոնց ականջներուն
 նոյն աւետիսը պիտի շնչեն,
 ինչ որ անոնց, որոնք ամբողջ
 հոգիով այնտեղ կը հաւատն շու-
 տով, այն, շուտով ողջունելու
 հայ շղթայազերծումի աղօթան-
 դէ առաւօտը:

Թերեւս թիւրիմացութեամբ և
 կամ, որ աւելի ճիշդ է գծուծ
 շահերու համար «խմբագիր» և
 «յեզափոխական վարիչ» դար-
 ձած վատերուն է, որ կը լսէ,
 որոնց միակ հեռանկարը անձնա-
 կան ապրուստն է, ի՞նչ ճանա-
 պարհով ու միջոցով որ ալ այդ
 ձեռք բերուի: Միթէ՞ դեռ կա-
 ըրիք կայ ապացուցանելու, որ
 անոնք հայ արիւնին մէջ է, որ
 իրենց «մանածը» կը ներկեն:

Ո՞չ, իրականութիւնը, ազնը-
 ւութիւնը, հայրենասիրութիւնը,
 և վերջապէս շահը կը պահան-
 ջեն, որ հայաստանցի հայր գէ-
 պի երկիր ճանապարհուի: Ո՞չ
 թէ կուրն է, որ ազգը կըսպան-
 նէ, այլ անտարբերութիւնն ու
 երեւակայեալ խաղաղութիւնը,
 ինչ որ անկարելի է որ երբեք
 հայր և թուրքի մէջ վերատեղծ-
 ուի, մինչեւ որ մէկն այդ երկու-
 քից վերջնականապէս շընկճուի
 և այս պարզ ճշմարտութիւնը
 անկարելի է, որ հայաստանցի
 հայը չըմբռնէ, քանի որ ան լա-
 գիտէ իր հայրենիքի պայման-
 ները, և այն անմեղքներէն հա-
 կառակութիւնը, որ գոյութիւն
 ունի հայ և թուրք յարաբերու-
 թիւններու մէջ:

Ամօթ է, որ այսքան պարզ
 ճշմարտութենէ յետոյ, երբ հայ-
 րենիքի կիրճերէն ու սարա-
 հարթներէն հրացանները կոռ-
 նան, երբ Կողիսահայ կտրիճ-
 ները գէպի սահման տեղ յոր-
 ձանք կուտան, ամօթ է կը կրկ-
 նենք, որ փայտապան հայաս-
 տանցի հայը այս բոլորի առաջ
 անտարբեր մնայ:

Ի՞նչ կարծէ այն հայրենասի-
 րութիւնը, ի՞նչ կարծեն այն եր-
 կուցութիւնն ու սրբազան սարսուռ-
 ները, որ հայաստանցի հայի
 բերնի մէջ հայրենիքը կ'ասողա-
 զարդեն, եթէ այս վճռական օ-
 րերուն, երբ իրենց համար կրա-
 ուողներու բազուկները թշնամու
 ռումբերէն կը քաղուին, երբ
 նոր, թարմ, հուժկու բազուկներ
 են պէտք, որպէսզի բարձրաց-
 ուած դրօշակն ու սուրբ գետին
 շընկնին, այդ հայրենասիրու-
 թիւնը, այդ երդումներն ու սր-
 բազան սարսուռները հայաստան-
 ցի հայրենի լեզուները չեն կազ-
 միր գէպի երկիր, գէպի հայրե-
 նիք կարուանելու:

Գէպի երկիր, ահա հայաստան-
 ցի հայի նշանաբանը, անոր առ-
 ջին և վերջին խօսքը իր ընկեր-
 ներուն:

Դէպի երկիր, քանի դեռ դրօ-
 շակն ու սուրբ գետին չեն ընկած

բուն, եւ կը յուսամ, կը խնդրեմ որ
Եւրոպայի մտղոտեղները ստորի ել-
լեն ու բուն, շտամանակը չէ՞ եկամ
որ թուրքիոյ Սուլթանի բաժակը
յորդին

ԴՐՈՒՔ ՔՕԼ

Վանքի մը վայրկեան պիտի խօսիմ
միայն: Հերթորտի եպիսկոպոսը բա-
նաւոր վայրկեանին առեկէն ստիպու-
ղական պէտքը Սուլթանին գահէկէ
ցուցիլն էր: Եւ անոնցմէ չեմ որ
ճկոյթ մտաւրնին իսկ շարժել ու-
զէի Սուլթանը պաշտպանելու հա-
մար: Բ. Գուռը բառ մըն է: Արդի
Սուլթանը, պատմութեան մէջ ամե-
նէն աւելի, իր ձեռքը կեղծողացոց
ամբողջ կառավարութիւնը, ու Բ.
Գուռը ինքն է: Բայց պէտք է ա-
ւելցնեմ որ դժուարութիւնները հար-
թած չէ՞ր ըլլար պարզապէս Սուլթա-
նը գահինէն ընկելով, եւ պատճառն
այն է որ թուրք կառավարութեան
սխալմը ճշմարիտ հաստատութիւն
մը չէ: այլ անխառն հաստատութիւն
կառավարութեանը որ այս երկու բա-
նաւոր միասին կը կատարէ: Առաջին
անգամ, Սուլթանին քրիստոնեայ
նպատակները զէնք կրելու իրաւունք
չունին, եւ յետոյ իրենց վիսայու-
թիւնը չընդունուի իսլամի մը զէնք
Արիւ խօսքով, թիւրքական սխալմով,
անոնք օրէնքի գործ կը անն, եւ
որքան ատեն որ իրաց այս վիճակը
չի փոխէ, Սուլթանը գահէնէն ը-
նկելով լոկ շարժք մեզմացոցում պի-
տի ըլլաք, բայց ոչ ջնջամ:

Խիցէք գտնանք Սուլթանին
ուղղակի իշխանութեան եւ կունե-
րաք կրկն անշատ համայններ, մին
իդամ, միւսը ոչ-իսլամ, զրկք զա-
ննք կառավարութեան մը տակ,
որ Սուլթանին ենթարկուած չըլլաք
բնաւ, այլ երկրական մեծ պետու-
թեանց առջեւ պատասխանատու:
Սուլթանին իրաւունքը ունայն եւ
շարժողըն է: Պայմանաւոր մը
տակք Սուլթանին եւ եթէ որոշուի
իսլամական բարեկարգութեանը շըն-
դուի: թող մեծ պետութեանց նա-
ւատարմիքը ու եւ տեղ մը գրաւ եւ
ստիպէ բնութեան: Այս է ամենէն
ազդեցիկ քաղաքականութիւնը որ
պէտք է բնութեան Սուլթանին նը-
կատարմը:

Ընկելով համառօտակի, ցոյց տալով
հայի նկարագրական ծագումն ու ա-
նոր քաղաքակրթական ու գիտական
նուրբան գարնանայի յատկութիւն-
ները, թուելով պայմաններն ու պատ-
ճառները, որոնք հանգարտարարոյ
եւ աշխատակէր հայութեանը ստիպե-
ցին երկրագործի գաւթանն ու աւորը
թողնել եւ վաճառականական արշինն
ու ստաբը բռնել, վերջապէս հայ
անկէնները անուր սպաննութեանց
ողբերգութիւնն ընկելով կը վերջացնէ
այսպէս: — Հայ մտղոտեղը իրեն
նշանարան եւ կոտորտաբանութեան
է այս երկու խօսքերը — Սեռաւհա-
ւելու չենք, որ ամեն մէկ ճնշման
եւ պիտի յետոյ աւելի հզոր է բարձ-
րացեր եւ զայն նորանոր կոթերնու
միւր: Աննք կը ձգտէր թիւնը հայե-
րու գոյութեան պայմանները, որոնք
սյարթ թիւրքաւոր մէջ աւելի վատ
են, քան կենդանիներու նը անտա-

ԵՐՈՅ. ԱՅՈՒ ՊԻՏ

Չեր ուշագրութիւնը ինքի դայձ-
նեկու միտի չընդունք այն է որ
ես ամբողջ վիսայրներ եկեղեցոյն ե-
րեք միտն մարդոց ու ժողովու
ու կո-
րովոր կը խօսիմ ու կընամբայ թէ
ես անգլիական եւ օտար նախարար-
ներու հետ տեսակցելու պոչաւն ու-
նեցող քաղա եկեղեցոյ յանձնաժո-
ղովի անդամներէն մէկն էի:

Մենք, ոչ-միտղուան անգլիացիք,
մէկ սիրտ ու մէկ մտածում կը կազ-
մենք Սուլթանին ահաւոր իշխանու-
թեանէն իր բանակայութեան զոհերը
ազատելու այս շարժան մէջ: Ու ա-
րէնքս ալ կը խորհիմք որ աւելորդ է
տրամաբանել ու միտղուան ուժ պէտք
է գործածուի իսկ ուժը գործածուի:
միակ սիմոնը եւրոպայի կառավարու-
թեանց վրայ ազդելն է:

Կընամբայ որ մենք ամենքս ալ
համոզուինք ենք այս համաժողովին
նիւթին հասարակաց կարծիք մը
ստեղծելու: համար որ կառավարու-
թեանց վրայ պիտի ազդէ եւ անոնց
մով ալ Սուլթանին վրայ:

Ես կըսեմ—ու ոչ-միտղուան քանի
մը միտղուան ձայներու ուժովն է որ կը
խօսիմ—թէ ամենքս ալ համոզուինք են
ու կուզենք անգլիական խորհրդարա-
նի իրենց ներկայացուցիչները ստի-
պել որ ազդեն անգլ. կառավարու-
թեան եւ երկրական կառավարու-
թեանց վրայ:

ՍՆՍՈՒՆԻ ԿՈՒՆԵՆԵՐՈՒՆ ԵՌԻԹՈՎ

—(00)—

Գ.

ԵՆՂ ՎԱՍԻՍՏԱՆԵՐԸ

ԵՒ

Ս Ա Ս Ո Ւ Ն Ը

—0—

—Նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք, սիրելի
ժողովուրդ, «Սասունը գինել պէտք
է»: «Սասունի մէջ յեղափոխական
ուժնի ջրբախն, ու ինչուսին արթն-
ցուցին, Սասունը կոտորեցին... տ-
սանկ ոճրագործութիւն կըլլայ...
վախ, վախ վախ...»

Ահա՛ այն սովորական գործած ծակ
պատճառաբանութիւններէն մէկը—
կեղծ ու թուշտ արցունքով մը միտ
սին, որ միշտ տղէտ սփռոյթին թե-
րանը շեռել կաշխատին, ամեն ան-
գամ երբ շահագործելու ստիպեմ

ներու մէջ, մարդկային դարձել իր
բովանդակ եւրոպայէն արդարացում
պահանջները՝ բնաւ իբր. կեանքի եւ
ստացումքի ապահովութեանը՝ ապա-
հովել: Սյս նպատակի համար երկու
վախճան աչք ենք առած, կամ մղել
քրիստոնեայ մտղոտեղները մեր
մարդկային իրաւունքներու միտհա-
մուտ պաշտպանութեան եւ այդպէսով
ազատուիլ, կամ, եթէ այս փորձը չը-
յայտուի—եւ կը վախճան թէ յայտը
ուր—բոլոր միջոցներով մեր արեւ-
նարքութեան, արդէն ճիւղից
թուրքական պետութեան անկուր
փութացնելը:

Հայկական դատի պաշտպանու-
թիւնը յանձնուած է մէկ երկրորդ
հայի՝ Կիրակոս անունով, որ Հ. վա-
նի նկարագրութիւնը շարունակելով
եւ հակառակելով, որ քանի մը հայ
վախճաններ կամ վատեր սեստայով
անարդարութիւն է աննպաստ կար-

պէտք կըզգայուի ավերակազմեալ
ազգասպաններու կողմէ, հոգ չէ
թէ անոնք տար սարիէ ի վեր թէ
կենդի գասերովը եւ թէ փաստե-
րով միշտ հերքուած ըլլան:

Ասի հոգ չէ, արեւոյս ինչ գիտե-
կերեկի բուսածը, ան միշտ օրուան
սպառնութիւններէն չէ՛ որ կազ-
գուի, քառք պէտք է նայիլ ու չա-
հագործել ու թննել...

Այն քանի մը ընդհանուր նկատու-
ղութիւններէն ետքը, զորս բրիտա-
նորդ երեք յողուածներով ցոյց տա-
լու համար յեղափոխական գիտակ-
ցութեանն ու արատաստմանի սեակա-
յեղափոխական վայնասուններուն
անգոր կատաղութիւնը յեղափոխա-
կան գործի ընթացքը փոխելու ճի-
զին մէջ, ինչպէս նաեւ առ հայ-հը-
րեշներուն եւ Ասիայ Ռեզաներուն
մէջ արող սարբերութիւնը, եւ
կանչելով Սասունի կոտորուած ան-
թով հրապարակ նետուած եւ միշտ
ծամծուած ծակ պատճառաբանու-
թիւններուն եւ Սասունի ինքնա-
պաշտպանութեան կոտորուած բնա-
կան բերմունքին:

Ո՞վ է «Ինչուսին աչքը բացողը»,
սով է Սասունցիին թշնամիները՝
Դանակակալները՝ որոնք զէնք
են սուտեր անոր ձեռքը, թէ՛ վերա-
կապուելու սպասուածները, հայ ազ-
գին ստրկացած, անտարբեր եւ դրա-
մասէր սարբերը՝ որոնք անտարբեր
են գանձեր զէպի Սասունցին: Եւ
թէ, թշնամին ինքն է արթնցեր,
թէ յեղափոխական փրօփականդան է
արթնցուելը:

Տեսնե՛ք:

Ամէն ճնշուած եւ յեղափոխութեան
զինով ազդերու մէջ յեղափոխական
վատարանները եղած են լեռները եւ
լեռնային գաւառները:

Ամէն ճնշուած ազգերու մէջ ալ
կուտեղ, զիմադրող եւ պատահա-
տարբեր եղած է լեռնային:

Ամեն յեղափոխուած ժողովրդի հա-
մար սպասուածները, զոյուրեան
սպաւելները եղած են լեռները, հոն
սպասուածն է յեղափոխականը կը-
որէն առաջ եւ ետքը, կամ, անկէ
ուղղակի բռնկած է կրեւը:

Կարճ խօսքով, միշտ եւ ամէն
տեղ, լեռներն ու լեռնայինները եղած
են յեղափոխութեան լուսատու ջա-
հերը՝ ազատութեան գրօշակակիր
ները:

Ու լեռներուն վրայ գտնուած յե-
ղափոխական վատարաններէն, անկէ

ծիք կազմել բովանդակ հայ ժողո-
վուրդի մասին, սրբ ողջ կը բողո-
քեն հայ զիւղացին ու արհեստարորդ
եւ հայ ընտանեկան կեանքի օրինա-
կելի մաքրութիւնը, կը վերջացնէ իր
նկարագրութիւնը հետեւեալ խօսքե-
րով—«Եւ հետեւ չէ՛ այն որը, երբ
հայր ցոյց պիտի տայ, թէ ի ինչ ու-
նեն: շատ որոշուած զգացումներու,
նաեւ հերքութիւնը չէ մարած իր
մէջ»:

Ինչպէս կերեւայ, հայկական դա-
տար անխառն ալ լուրջ եւ պերճաբոս
փաստաբաններէ չէ՛ պաշտպանուած,
բայց այլ կական չէ՛, քանք թուրքի
կարծիքին, եւ մասնաւորապէս անոր
մտիկ ընկնք:

Այդ թուրքը՝ էղջմ փաշա, որ
յայտնի է որպէս արշիւ մը, վէպին
մէջ ներկայացուած է ինչպէս մէկն
այն մարդոցէ, որոնք ամէն ինչ չի-
տակ կը խօսին, առանց վախճալու

արձակուած լոյսի ճառագայթներէն,
այնտեղ ապաստանած կուտղներու
հրազէնի բուրբիւններու գոտ արնա-
գանքներէն գաշտեցի ստրկացած ժո-
ղովուրդը սիրտ, սգի յոյս, քաջա-
լեռութիւն գտած է:

Ասի, յեղափոխութեան ճամբուն
մէջ մտնող ժողովուրդի մը համար—
ինչպէս մենք ենք—ապացուցում
ճշմարտութիւն մը պէտք էր ըլլար
մինչեւ հիմա, ասոր պէտք էինք
համազուել մէյ մը շի աչքերով չի
զիտելու համար իրերը, ուղիղ եւ
անկաշկանդ դատելու համար զէպ-
քերն ու երեսոյթները:

Աս ճշմարտութիւնը ապացուցա-
նելու համար պէտք չի կայ պատմու-
թեան հազարներով օրինակներէն մէջ
բերել: Կը բուէ իրեւ անխառն մը
նեակ մեր շուրջը, նոյն իսկ մեր
վրայ եւ շատ դիւրաւ պիտի համոզ-
ուին մինչեւ հիմայ զեռ չի համոզ-
ւող պինդ զրուխները:

Ահա՛ ձեզի Յուսաստանը իր լեռ-
նաբնակ փայլաբարներովն ու Մոնթե-
նէկրօն, Սերպիան ու Պուլկարիան
Պալքաններու վրայ թառած վոյժո-
տաներովը:

Ահա՛ ձեզի կիսավայրենի Տէրիմ
ու ձուլամէրկը իրենց բարձր եւ ա-
րի ցեղերով:

Ահա եւ մեր կրիկեան ու Ղաբա-
բաղը, Այնթունն ու Սպարտը եւ ու-
րիչ հոյակապ վայրեր իրենց հերոս
սական անցեալով ու յղի եւ սպաս-
նայից ապագայով:

Հայ ազգը որքան զժբաղը պիտի
ըլլար, կորստեան ինչ խոր անդունդ
ները պիտի թաւալագոր ինար—
պատմական ժամանակներէ մինչեւ
մեր օրերը—եթէ չըլլային իր լեռ-
ներն ու լեռնայինները, եթէ չըլլային
իր բնական ամբուրութիւնները:

Եւ կարծել որ, այնքան սարբա-
կան բան մը չի գիտեր կամ չի հաս-
կնար մեր ինչուսին, կանգիտեանայ
բնական ամբուրութիւններու սպաննա-
նացող վտանգին, երբ 4-200 տարիէ
ի վեր նոյն առ անիծուած լեռնե-
րուն երեսն վրայ կուտայ, ասի
յիմարութեանէն ալ անդին տախաւին
ուրիշ բան մը ենթադրել կուտայ:

Հարեւր սարիներու ընթացքին
մէջ լեռնային եւ լեռնայիններու թուր-
քին հասցուցած վեաներէն ետքը,
ինչ մեծ գաղտնիք, ինչ անբնական
բուն կը մտայ, որ արգելք ըլլար բո-
նապետութեան ուշագրութիւնը հրա-
ւիրելու մեր ալ յեղափոխութեան
վատարաններուն վրայ:

Նոյնիսկ Սուլթանի բարկութեան
ինչպէս Ն. Յ. Պէ-է կ'ըսէ—«մէկը
այն հանգուստ ու պայծառ գրեխնե-
րէն, որոնց մէջ կը ցօլայ արեւելքի
խմաստութիւնը»: Ըստ երեւոյթի այս
«զէլին» կամ գերվիչը (լաւ իմաստով)
հայ ժողովուրդի մասին, իրեւ ամ-
բողջութիւն, ընդհանուր վճիռ չի
տար, այլ կը նկարագրէ գանազան ա-
տիճանի եւ բարոյականի ստիպել: Սա-
կայն այժմ իրեն լսիով պիտի տես-
նենք, որ ան հայ անուրի հասցէին
շատ ողորմելի անականներ կը բաշխէ,
երեւի այս ալ արեւելեան իմաստու-
թեան կը պատկանի, ամբողջ ժողո-
վուրդի մը անուր գործածել այն-
պէս, ինչպէս Բարսեղ էֆէնտի կամ
Սեգրակի անունները:

(Շարունակելի)

Ինքերնին կը խառնեք :
Եւ ինչ ճիշդ ճիշդն ոճիւր մը կայ
Թագնուամ, երբ միամիտ ամբողջին
աչքին սա ճշմարտութիւնները վա-
րագուրիւով, թշնամիին արդարացնե-
լու ճիշդեր կրնան մեր ազգագու խմ-
բակները :

Ինչ սողալեղական գարշիլիու-
թիւն մը կայ թագնուամ, երբ
այդ լեռնագաւառներու պահպանու-
թեան մասին հայ ժողովուրդին ու-
շագրու թիւերը հրաւիրող ազնիւ մար-
դոց սիրովականեղան իբր բնականիւ
կան, «սոճրագործական» գործ ամ-
բողիկն ներկայացնելով—երբան յայտ
նի իրողութիւններուն առջեւ իսկ
անգիտակից ու անտարբեր է եւ եր-
բէք ինքնիրեն մտածել, հոգայ, զյալ
չի գիտիր—աս վտանգի օրերուն՝ ա-
ւանոր գէշ տրամադրութիւնները շո-
շելուն մէջ, սա արեւի թուական-
ներուն՝ անոր վատ եւ վատակար
հակուսները քաջարեւելուն, գայն
յուսահատեցնելուն մէջ :

Ինչ «չի խոտովանուած վատու-
թիւններ» լրացնել կուգայ ատ ազ-
գագու վայնասունները, երբ թըշ-
նամին մեր կարծածէն շատ առաջ
գիտնալով վտանգը բերնին մէջ գէշ
եղած սա մեծ գաղտնիքները սխ-
տէմաթիկ կերպով շնչելուն մէջ կը
փնտռէ ապագայ վտանգին դարմանը
եւ 4-5 տարին անգամ մը մեծկակ
հարուած մըն ալ իջեցնելով սա ժո-
ղովուրդներուն գլխուն :

Սասունցին 1895էն ի վեր—չի յի-
շելով անկէ աղբիներ—ատ սխտէ-
մաթիկ հալածանքին ու կոտորածին
ենթարկուած է...

Եւ եթէ մեր ժողովուրդին անտար-
բեր մասը, մոռցած է սա փաստերը,
պիտի յիշենք ամէն իրենց կարգին,
որոնք կրնան ըրոր զգայուններուն
ցնցում ու սարսուռ պատճառը...

Իսկ զեռ փաստերը մէջ բերելէ ա-
ռաջ կայ ըսելիքներ, եւ աստեք ալ
յաջորդով :

Յիշիպի ԺԻՐՈՅԻ

ԹՂԹԱՎՅՈՒԹԻՒՆ

20 յուլիս 1904 Յիշիպի

Ներկայ տարւոյ յունվար ամսի վեր-
ջերը Ազգ. կեդր. վարչութեան կրօ-
նական ժողովը, փոխանակ նախագիտ
տուած տեղեկագրոյ կարեւորութիւն
տալով լուրջ քննութեան մը ձեռնար-
կելու, եւ գոնէ մեկ անգամ ենթա-
կային արդար բողոքի ձայնը լսելու,
Պերկազի մէջ ունեցած քանի մը ան-
խիղճ ու անսիրտ հակառակորդներու
նախաձեռնութեամբ զրկուած ստապա-
տիր եւ խայտառակ գրութեան մը
պարունակութեանը յենլով, զաւ ի
սիրտ կըսեմ որ անպայման ժամանա-
կի համար քահանայական պաշտօնէս
դադրեցնելու եւ ապաշխարութեան
ենթարկելու տուած ամիջական որո-
շումը Ազգ. թերթերու հաղորդեց :

Պերկազի յիշեալ հակառակորդներս
այդ պաշտօնական զեկուցումէն քա-
ջաբերուած՝ սյլեւ յաղթութիւնը ի-
րենց կողմ զլլալուն բողոքովն ան-
կասկած, մեծ փութկոտութեամբ մը օ-
տար թերթերու մէջ ալ կը խայտա-
ռակեն հայ քահանան: Դժբաղդաբար
այդքանով ալ յազուրդ չեն տար ի-
րենց զար կիրքերուն եւ կը դիմեն
տեղւոյն դատարանը միեւնոյն խայ-
տառակ ամբաստանագրով, եւ սակայն
դատարանը՝ Կրօն. ժողովոյ պէս դի-
րաւ չը խարուելուն համար այլեւս

խայտառակուած եւ օճիքնին ձեռք
տուած էին:

Կրօն. ժողովի տուած պաշտօնական
այդ որոշումն ինչ չի հաղորդեց Պեր-
կազի եւ Յիշիպիի ազգայնաց կողմա-
նէ իմ արգարութիւնը ազգարարող
հանրագրութիւններ ստանալուն հա-
մար:

Կրօն. Պատկ. ժողովէ քանիցս խո-
նարհաբար խնդրեցի իմ արգարու-
թիւնը պաշտօնապէս զեկուցել. եւ
սակայն ո՛չ միայն զիս մտիկ ըրած չէ,
այլեւ անհետեւանք թողոցած է իմ
արգարացի բողոքներս:

Արդ. հանգէպ իմ կրկնակի բողոք-
ներս՝ Կրօն. ժողովոյ պահած լու-
թիւնը նկատելով իբրեւ անուղակի
ազգարարութիւն մը եւ թոյլտուե-
թիւն մը իմ պատիւս, իմ բարոյական
կեանքս պաշտպանելու յարմար դատ-
ուած միջոցները ձեռք առնելու, ուստի
Պերկազի Ընդհ. դատարանին գիմե-
լով խնդրած եմ յոյն դատարանին
տուած վճռագիրը՝ որուն վաւերաց-
ուած թարգմանութեան մէկ պատճէ-
նը ներփակ Ձերդ մեծութեան յղելով
կը խնդրեմ որ Ձեր անկողնակալ դա-
տարութեամբ այս տեսակ հրեշային
մեքենայութեան մը առթիւ հարկ ե-
ղած գնահատումն ու խորհրդածու-
թիւններն ընել բարեհաճեք Ձեր ազ-
գագու թերթին մէջ:

Աւելորդ չիմ համարել նաեւ հրա-
պարակաւ յայտարարել թէ՛ իրերու
ընական ընթացքով ստիպուեցայ
Պերկազի դատարանի առջեւ բողոքել
բարոյական կեանքս սպաննել ուզող
քանի մը զբարբախչներու գէժ
խնդրելով անոնց պատժուելն ըստ
օրինի:

Ազոթարար
Տաճատ Գինյ. Դեմախիան

Թ. Գ. — Այս խնդրով հետաքրքր-
ւող Պոլսոյ Ազգ. թերթերու եւս նոյն
վճռագրէն մէկ մէկ օրինակ զրկուածէ:
Նոյն

Դ. Ս. — Տաճատ քննյ. յիշեալ
գրութեան կցած է նաեւ թարգմա-
նութիւնը Պերկազի նահանգային դա-
տարանի թիւ 748 որոշման և ընդհ.
դատարանի եզրակացութեան, թարգ-
մանութեան ճշդութիւնը կը վաւերա-
ցնէ Յիշիպիի թագ. խորհուրդը:

Ըստ այդ որոշման, դատարանը,
նկատելով որ Տ. Տաճատ քննյ. զէմ
ապացուցեալ պատժուական գործողու-
թիւն չի կայ, կորոչէ յիշեալին զէմ
բացուած եղեռնական դատին հարցա-
քննութեան շարունակութիւնը դադ-
րեցնել և զայն դատարանին ներկա
յացնել փակելու առաջարկութեամբ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵ

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

Պիտանք տպեր է՞ր Պրօ Արմէնի-
աէն՞ թափրիչի վրայէն հասած
հետեւեալ հեռագիրը:

—Քուրաբերը կապաններն և կը
ոչնչացնեն Պայազիտի, Իւջքիլի-
մէի և Ստանուի շրջակաները:
Թուրքական զօրաբանակը և քր-
տական աշխրէմները չը կարողա-
նալով ապստամբները յաղթել,
տուները կը կողոպտեն, անմեղ
մարդիկը կուպանեն և զանոնք
կտտիպեն լեռներն ապաստանելու:
Բազմաթիւ կանայք և երեխաներ

անպատասպարան և անօթի են մը-
նացած:

Քուրաական ճաւալ ցեղը կոտո-
րածի վայրը հասաւ՝ ամբողջաց-
նելու համար վայրենի ջնջումը:
Ապստամբները զէնք բարձրա-
ցուցին քանի մը տեղեր զինուո-
րական պահակութիւնները նեղը
զնելով:

Յետոյ Պիտանք կուսացնէ:

Կ. Պոլսէն հասած հեռագիրնե-
րուն նայելով, հայելոյ յարձա-
կած են բազմաթիւ տեղեր թուրք
զօրաբանակի վրայ: Այսպէս կը
հաղորդուի յարձակման մը մասին
կրօնի մէջ՝ Պոլսի դաշտին վր-
այ, ուր օսմաննան զօրքը յաղ-
թուեր է՝ կորցնելով 20 հազ. ին-
տակի: Արիւ խումբի մը մասին
կը խօսուի, որ երեսուցիք է Պու-
չի մօտ Ձիքալի գիւղին մէջ,
ժուրքական բանակը շրջապատեց
գիւղը և ծագեցաւ տաք կռիւ մը:
որու հետեւանքով գիւղն այրուե-
ցաւ: Երկու կողմէ ալ զոհերը
չատ են:

Ինչպէս կ'երեւայ հրայտուս
ները անկարող են այգիլի կո-
տորածները:

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ս

Կ. Պոլսոյ ամերիկեան դեսպա-
նը կը հայտարարէ, թէ Թուրքիոյ
մեջ գտնուած ամերիկացի տակ
քուրքացիներու իրաւունքի վե-
րաբերեալ գոհացուցիկ պատաս-
խանք Սուլթանէն դեռ ստացած
չէ: Աւստի ամերիկեան պատե-
րազմական նաւերը պէտք է չա-
րունակեն մնալ Ճիպրալթար քա-
նի դեռ բանակցութիւնները կը
շարունակուին, որպէս զի պատ-
րաստ ըլլան դեսպանը իր բա-
նակցութեանց միջոցին պաշտ-
պանելու:

Ինչպէս նոր հեռագիրները կը
ծանուցանեն, ամերիկեան նաւա-
տորմը եկեր է արդէն Ձմիւռնիս:

—Վաշինկթօնէ կը հեռագրեն
թէ պետական քարտուպար շէյ,
Թուրքիոյ գեսպանին յայտարա-
րեթ է ինչպէս ալ կառավարու-
թեան համար թիւեր սկսած է
սպառել:

ՇՎԵՅԱՐԻՍ

Շվեյցարական դաշնակցական
կառավարութեան Ռուսաստանին՝
գնդապետ Օտո ի ռուսական բա-
նակատեղիէն հեռացնելու առ-
թիւ՝ տուած յօթաին, Պերնի
ռուսական գեսպանը հաղորդեթ է
ռուսական կառավարութեան պա-
տասխանը, որ հետեւեալն է:

—Պիտանք Օտոն մէկ օտար
զինուորական կցորդի հետ ունե-
ցած խօսակցութեան մէջ ռուսա-
կան թիւրաօթաձիգներու դործա-
ծութիւնը քննադատեթ է: Այդ բա-
նի մէջ Ռուսաստանը քանպատշաճ

լեղու՝ սեռնելով հեռացուցեթ է
բանակատեղիէն գնդապետինս—
Շվեյցարական զինուորական բա-
ժանմունքը այս պատասխանը գն-
գապեա Օտո ին հաղորդելով՝ հը-
րաւիրեթ է արգարանալ:

ՅԻՆԱՆԻՒՅԹԻ ՀԱՄԱՐ

Վերոգ Պրանաէնը կուպնէ հակե-
նի ռիօլիթիքէ՝ թերթի մէջ կոյ
ժըն է հրատարակելու Յինաւոյ խո-
յի համար: Հիւսնը քիթօսի ու
սուցչապետներուն և ուսանողնե-
րուն շարժարելու առթիւ, որոնք
Յարին խնդրագիր մ'են գրեթ
Պրանաէնը կը հրաւիրէ Ներոպայի
բոլոր համալսարանները ցոյցը-
նելու Ռուսաստանի դէմ:

ՌՈՒՍ—ՃԱՐՈՒԱԿԱՆ

Պ Ա Տ Ե Ր Ա Ջ Ի

Պատերազմի դաշտէն եկած
լուրերը կը շարունակեն հակա-
սական ու անորոշ մնալ: Ոմէն
պարագայի մէջ վճռական գոր-
ծայութիւններ են որ տեղի կու-
նենան թէ Թուրքիոյ իր թիւրքի
Լիւսեանկի մասն ձաբոնցիք ար-
թէն Թուրքիոյ իր թիւրքի առջեւ կա-
րենոր ամբողջութիւնները գրաւած
են և կը պատրաստուին շուտով
ներքին ամբողջութեանց վրայ յար-
ձակելու:

—Փոխարքայ Ալէքսէիք, կը
հեռագրէ թէ Պայեան, Ասթու-
րալտա և Նովիք յաճանաւորակ-
ները և քանի մը պահականներ
յուլիս 13ին դուրս ելած են նա-
ւահանգիստէն թշնամիին դիր-
քերը ռմբակոծելու համար, բայց
ճարտնակուն ժողովին ուժերէն
յարձակում կը լուր ստիպուեր են
նաւահանգիստ վերադառնալ:
Պայանի մեկ ասուք Աւքուշիւն
ճարտնակուն նաւը ընկղմեթ է:
Յաջորդ օրը ճարտնացիք բուժ
յարձակում սկսած ըլլալով, ասս
նաւատորմի զրկուեր է զօրա-
վար Շիօսէլի ալ թեւը զօրաց-
նելու համար: Վերագործին ա-
կան մը «Իրէպաչ» ռուսական
նաւը ընկղմեթ է:

—Թօքթօնը կը հաղորդեն որ
ռուսերը իրենց Օրիօս նաւը
պայթեցուցեթ են թշնամիներու
ձեռքը չի ձգելու համար:

ՊԱՐՏԵԶ ՐԻԿԱ

Վաղ երեկոյ պիտի ներկայա-
ցուի պարտեզ Րիկայի մէջ—
«Ռուսքիմութիւնը միթե կը յաղ-
թուի թատերախաղը ի նպաստ
Տ. եւ Տիկին Բակորեանի»:

ОТГОВОРНИКЪ

Мурадъ-Ераносянъ

Печатница «Взаимность» Варя